

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. birželio 11 d. (*)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvė teikti paslaugas – Azartiniai lošimai – Nacionaliniai mokesčiai, taikomi už automatų salonuose rengtą lošimo automatų eksploatavimą – Nacionalinis teisės aktas, kuriuo uždrausta eksploatuoti lošimo automatus ne kazino – Teisinio saugumo ir teisėtumo apsaugos principai – Direktyva 98/34/EB – Pareiga pranešti Komisijai apie techninio reglamentų projektus – Valstybės narų atsakomybė už žalą, padarytą Sąjungos teisei prieštaraujančiomis teisės normomis“

Byloje C-98/14

dėl *Fvárosi Törvényszék* (Vengrija) 2014 m. vasario 13 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2014 m. kovo 3 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft,

Lixus Szerencsejáték Szervező kft,

Lixus Projekt Szerencsejáték Szervező kft,

Lixus Invest Szerencsejáték Szervező kft,

Megapolis Terminal Szolgáltató kft

prieš

Magyar Állam,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai S. Rodin (pranešėjas), A. Borg Barthet, M. Berger ir F. Biltgen,

generalinis advokatas N. Jääskinen,

kancleris I. Illéssy,

atsižvelgęs į rašytinį proceso dalį ir įvykus 2015 m. sausio 14 d. posėdžiui,

išnagrinęs pastabas, pateiktas:

– *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft, Lixus Szerencsejáték Szervező kft, Lixus Projekt Szerencsejáték Szervező kft, Lixus Invest Szerencsejáték Szervező kft ir Megapolis Terminal Szolgáltató kft*, atstovaujamas *ügyvéd* L. Kelemen,

– *Magyar Állam*, atstovaujamos *ügyvédek* T. Bogdán ir I. Janitsáry,

– Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Fehér ir G. Koós,

- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos L. Van den Broeck ir J.-C. Halleux, padedamą *advocaten* P. Vlaeminck ir B. Van Vooren,
- čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Vlášil ir T. Müller,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes ir P. de Sousa Inês,
- Europos Komisijos, atstovaujamos D. Loma-Osorio Lerena ir A. Tokár,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimas

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl ESS 6 straipsnio 3 dalies, SESV 34 ir 36 straipsnių, 52 straipsnio 1 dalies, 56 ir 61 straipsnių bei 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/34/EB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL L 204, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 20 t., p. 337), iš dalies pakeistos 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/96/EB, (OL L 363, p. 81; toliau – Direktyva 98/34) 1, 8 ir 9 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft, Lixus Szerencsejáték Szervező kft, Lixus Projekt Szerencsejáték Szervező kft* ir *Megapolis Terminal Szolgáltató kft* prieš *Magyar Állam* (Vengrijos valstybę) dėl šio bendrovių pateikto ieškinio, kuriuo reikalaujama atlyginti žalą, patirtą dėl Sąjungos teisei prieštaraujančių nacionalinių statymų, reglamentuojančių lošimo automatų eksploatavimą, taikymo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 98/34 1 straipsnis suformuluotas taip:

„Šioje direktyvoje vartojamos sąvokos turi šią reikšmę:

<...>

3) „Techninė specifikacija“ – dokumente pateikti reikalavimai tokioms gaminio charakteristikoms kaip kokybės lygiai, darbiniai parametrai, sauga ar matmenys, taip pat reikalavimai parduodamo gaminio pavadinimui, terminijai, simboliams, bandymams ir bandymų metodams, pakavimui, žymėjimui ar ženklinimui etiketėmis ir atitikties vertinimo procedūroms.

<...>

4) „Kiti reikalavimai“ – gaminiui keliami kiti nei techninė specifikacija reikalavimai, kuriais siekiama apsaugoti pirmiausia vartotojus ar aplinką ir kurie turi taktos rinką patekusio gaminio bivio ciklui, kaip antai jo naudojimo, perdirbimo, pakartotinio naudojimo ar utilizavimo sąlygos, jeigu jos gali žymiai paveikti gaminio sudėtį, esmines savybes ar jo pardavimą.

<...>

11) „Techninis reglamentas“ – techninės specifikacijos ir kiti reikalavimai arba paslaugų

taisyklų, įskaitant atitinkamas administracines nuostatas, kurių būtina laikytis *de jure* ir *de facto* parduodant, teikiant paslaugą, steigiant paslaugų verslą arba naudojant valstybėje narėje ar didžiojoje jos dalyje, taip pat valstybių narių įstatymai ir kiti teisės aktai, išskyrus nurodytus 10 straipsnyje, draudžiantys gaminti, vežti, parduoti ar naudoti, arba draudžiantys teikti paslaugą arba ją naudoti, arba steigti paslaugų veiklą verslą.

De facto techniniais reglamentais laikoma:

– <...>

– <...>

– techninės specifikacijos, kiti reikalavimai arba paslaugų taisyklų, susijusios su fiskalinėmis ar finansinėmis priemonėmis, kurių reikalavimų atitikties turi tokios gaminių suvartojimui ar paslaugų naudojimui; techninės specifikacijos, kiti reikalavimai, arba paslaugų taisyklų, susijusios su nacionalinėmis socialinės apsaugos sistemomis, šiai grupei nepriklauso.

<...>“

4 Šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Laikydamosi 10 straipsnio nuostatų, valstybės narės nedelsdamos pateikia Komisijai kiekvieno techninio reglamento projektą, išskyrus tuos atvejus, kai jis tik perima visą tarptautinio ar Europos standarto tekstą, kuomet užtenka pateikti informaciją apie atitinkamą standartą; jos taip pat pateikia Komisijai pagrindimą, kodėl būtina priimti tokį techninį reglamentą, jei priežastys nėra aiškios iš projekto.

<...>“

5 Pagal minėtos direktyvos 9 straipsnį:

„1. Valstybės narės trims mėnesiams atideda techninio reglamento priėmimą nuo tos dienos, kai Komisija gauna 8 straipsnio 1 dalyje nurodytą pranešimą.

<...>

7. 1-5 dalys netaikomos tais atvejais, kai:

– dėl skubių prižasčių, kurias lėmė rimtos ir nenumatytos aplinkybės, susijusios su visuomenės sveikatos apsauga ar sauga, gyvūnų apsauga ar augalų išsaugojimu, dėl paslaugų taisyklių, taip pat dėl viešosios tvarkos, ypač nepilnamečių apsaugos, valstybės narės per labai trumpą laiką privalo parengti techninius reglamentus, kad juos nedelsdama priimtų ir taikytų be jokių galimų konsultacijų,

<...>

8 straipsnyje nurodytame pranešime valstybės narės pateikia priežastis, pagrindžiančias priemones, kurių buvo imtasi, skubumų. Komisija kuo greičiau pateikia savo nuomonę dėl šio pranešimo. Ji imasi atitinkamų veiksmų, jeigu nurodyta tvarka yra taikoma neteisingai. Komisija nuolat informuoja Europos Parlamentą.“

6 Tos pačios direktyvos 10 straipsnio 4 dalis suformuluota taip:

„9 straipsnis netaikomas 1 straipsnio 11 punkto antros pastraipos trečioje įtraukoje nurodytoms techninėms specifikacijoms, kitiems reikalavimams arba paslaugų taisyklėms.“

Vengrijos teisė

7 Pagal 1991 m. įstatymo XXXIV d. I azartinio lošimų organizavimo (toliau – Azartinio lošimų įstatymas) versijos, taikomos iki 2012 m. spalio 9 d., 26 straipsnio 3 dalį lošimo automatų galima eksploatuoti kazino arba automatų salonuose, kuriuos eksploatuoja tik šiuo tikslu sukurtos komercinės bendrovės.

8 Pagal šio įstatymo 33 straipsnį, taikomą iki 2011 m. spalio 31 d., fiksuoto dydžio lošimo mokestis už I ir II kategorijų automatų salonuose rengtą lošimo automatų eksploatavimą siekia 100 000 Vengrijos forintų (HUF) per mėnesį už vieną automatą. Nukrypstant nuo šios taisyklės nustatyta, kad už „elektroniniuose kazino“ rengtus lošimo automatų taikomas 120 000 HUF mokestis, nors jie laikomi specialiu I kategorijos automatų salonų tipu. Mokestis buvo mokėtinas už kiekvieną prasidėjusį mėnesį. Lošimo automatų eksploatavimui kazino taikoma atskira apmokestinimo tvarka.

9 Azartinio lošimų įstatymo 33 straipsnis iš dalies pakeistas 2011 m. įstatymo Nr. CXXV, kuriuo, siekiant užtikrinti biudžeto stabilumą, iš dalies pakeičiami tam tikri mokesčių įstatymai (toliau – 2011 m. daliniai pakeitimų įstatymai) 27 straipsniu (pakeitimas įsigaliojo nuo 2011 m. lapkričio 1 d.), numatant, kad šios sumos sieks 700 000 HUF už elektroniniuose kazino rengtus lošimo automatų ir 500 000 HUF už kituose I ir II kategorijų automatų salonuose rengtus automatų. Minutame 27 straipsnyje taip pat nustatytas procentinis lošimo mokestis, taikomas už automatų salonuose rengtą lošimo automatų eksploatavimą, kai neto pajamos iš automato per atitinkamą ketvirtį siekia ar viršija 900 000 HUF. Jei automatai turi daugiau nei vieną lošimo poziciją, taikoma riba apskaičiuojama 900 000 HUF padauginus iš lošimo pozicijų skaičiaus. Šis mokestis siekia 20 % iš automato per ketvirtį gautą neto pajamų dalies, viršijančios 900 000 HUF.

10 Be to, 2011 m. daliniai pakeitimų įstatyme numatyta, kad automatų salonuose rengti lošimo automatai nuo 2013 m. sausio 1 d. turi būti prijungiami prie centrinio serverio, kurį eksploatuoja tam tikras nustatytas sąlygas atitinkanti komercinė bendrovė ir prie kurio azartinio lošimų kontrolės tarnybos gali prisijungti realiu laiku.

11 Azartinio lošimų įstatymo 26 straipsnio 3 dalis pakeista 2012 m. įstatymo CXLIV, kuriuo iš dalies pakeistas 1991 m. įstatymas XXXIV d. I azartinio lošimų organizavimo (toliau – 2012 m. daliniai pakeitimų įstatymai) 5 straipsniu (pakeitimas įsigaliojo 2012 m. spalio 10 d.); numatyta, kad tik kazino turi teisę eksploatuoti lošimo automatų.

12 2012 m. daliniai pakeitimų įstatymo 8 straipsniu Azartinio lošimų įstatymų įtrauktas 40/A straipsnis, kurio 1 dalyje numatyta, kad leidimai eksploatuoti automatų salonuose rengtus lošimo automatų, išduoti iki įsigaliojant šiam daliniam pakeitimų įstatymui, netenka galios kitą dieną po šio įstatymo įsigaliojimo dienos; šiuos leidimus per penkiolika dienų nuo minėtos dienos azartinio lošimų organizatoriai turi grąžinti mokesčių inspekcijos steigoms.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13 Ieškovės pagrindinėje byloje yra komercinės bendrovės, kurios iki įsigaliojant 2012 m. daliniam pakeitimų įstatymui, eksploatavo automatų salonuose rengtus lošimo automatų. Vykdydamos šią veiklą jos daugiausia naudojosi iš kitų valstybių narių vežtais lošimo automatais. Dalis jų klientų buvo Vengrijoje atostogaujantys Sąjungos piliečiai.

14 Pagal Vengrijos teisę, galiojusi nuo 1991 m. rugpjūčio 16 d. iki 2012 m. spalio 9 d., lošimo automatų buvo galima eksploatuoti kazino ir automatų salonuose, gavus administracinius leidimus, kuriuos išduodavo azartinio lošimo kontrolės tarnybos. Automatų salonų eksploatuojantys asmenys, kaip antai ieškovas pagrindinėje byloje, turėjo kas mėnesį mokėti fiksuoto dydžio mokestį, kuris 2011 m. spalio 31 d. siekė 100 000 HUF už lošimo automatą.

15 2011 m. daliniai pakeitimų įstatyme nustatyta, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. automatų salonuose naudojami lošimo automatai turi būti prijungiami prie centrinio serverio.

16 Taip pat šiuo įstatymu nuo 2011 m. lapkričio 1 d. penkis kartus padidintas fiksuoto dydžio mėnesinis mokestis ir papildomai nustatytas procentinis mokestis, sudarantis iš kiekvieno automato per ketvirtį gautą pajamų procentinę dalį. Mokestis už kazino rengtą lošimo automatų eksploatavimą nepakito.

17 2011 m. rugsėjo 30 d., t. y. dieną po to, kai paskelbtas 2011 m. dalinių pakeitimų įstatymas, Vengrijos vyriausybė išsiuntė šio įstatymo tekstą Europos Komisijai, tačiau nenurodė, kad minėtu įstatymu numatytas mokestis padidinimas patenka į Direktyvos 98/34 taikymo sritį. Ji nesilaikė direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje numatyto atidedamojo termino.

18 2011 m. dalinių pakeitimų įstatyme numatytos lošimo automatų eksploatavimo per pagrindinį serverį sistemos įdiegimas galiausiai neįgyvendintas, nes 2012 m. spalio 2 d., remdamasis 2012 m. spalio 1 dienos vyriausybės pasiūlymu, Vengrijos parlamentas galiausiai priėmė 2012 m. dalinių pakeitimų įstatymą, pagal kurį draudžiama eksploatuoti lošimo automatų ne kazino. Toks draudimų įstatymų leidžias pateisino nusikalstamumo ir priklausomybės nuo lošimo prevencija, taip pat su priklausomybės nuo lošimo prevencija susijusiais visuomenės sveikatos sumetimais. Šis įstatymas įsigaliojo 2012 m. spalio 10 d., t. y. dieną po jo paskelbimo. Dar po dienos, t. y. 2012 m. spalio 11 d. leidimai eksploatuoti automatų salonuose rengtus lošimo automatų neteko galios, tačiau įstatymų leidžias nenumatė kompensacijos atitinkamiems šio subjekto subjektams.

19 2012 m. spalio 1 d. Vengrijos vyriausybė išsiuntė Komisijai 2012 m. dalinių pakeitimų įstatymo projektą, nurodydama, kad tai finansinį priemonę, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 dalį. Pagal šios direktyvos 10 straipsnio 4 dalį netaikytas joks atidedamasis terminas. 2012 m. spalio 15 d. Komisija pranešė šiai vyriausybei, kad nesutinka su tokiu akto kvalifikavimu. Tada minėta vyriausybė nurodė, kad yra skubi priežastis pagal minėtos direktyvos 9 straipsnio 7 dalį.

20 Ieškovas pagrindinėje byloje *Fvárosi Törvényszék* (Budapešto teismas) pareiškė ieškinį *Magyar Állam*, kuriame reikalauja atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl tam tikrų 2011 m. ir 2012 m. dalinių pakeitimų įstatymų nuostatų taikymo. Jis teigimu, tariama žala kilo dėl to, kad joms teko sumokėti nustatytus lošimo mokestis, nuvertėjo jų lošimo automatai ir jos patyrė išlaidas, susijusias su pagrindinės bylos nagrinėjimu.

21 *Magyar Állam* reikalauja atmesti ieškinį ir ginčija tiek jo teisinį pagrindą, tiek ieškovių pagrindinėje byloje reikalaujamas sumas.

22 2014 m. vasario 13 d. nutartimi *Fvárosi Törvényszék* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos penkiolika prejudicinių klausimų:

„1) Ar su SESV 56 straipsniu suderinamas nediskriminuojantis valstybės narės teisės aktas, pagal kurį vieninteliu aktu ir nenumatyta pereinamojo laikotarpio anksčiau nustatyta už automatų salonuose eksploatuojamus lošimo automatų taikomo tiesioginio mokestis (vadinamojo lošimo

mokes?io) suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas procentinis lošimo mokestis, taip apribojant automat? salonus eksploatuojan?i? azartini? lošim? organizatori? veiki??

2) Ar SESV 34 straipsn? galima aiškinti taip: ? jo taikymo srit? patenka nediskriminuojantis valstyb?s nar?s teis?s aktas, pagal kur? vieninteliu aktu ir nenuma?ius pereinamojo laikotarpio anks?iau nustatyta už automat? salonuose eksploatuojamus lošimo automatus taikomo tiesioginio mokes?io (vadinamojo lošim? mokes?io) suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas procentinis lošimo mokestis, taip apribojant lošimo automat? iš kit? Europos Sąjungos nari? import? ? Vengrij??

3) Jei atsakymas ? pirm?j? ir (arba) antr?j? klausim? teigiamas, ar pagal SESV 36 straipsn?, 52 straipsnio 1 dal? ir 61 straipsn? arba taikydama bendrojo intereso pagrind? buvimo kriterij? valstyb? nar? gali remtis vien siekiu sureguliuoti biudžeto pad?t??

4) Jei atsakymas ? pirm?j? ir (arba) antr?j? klausim? teigiamas, ar, turint mintyje ESS 6 straipsnio 3 dal?, kai vertinami valstyb?s nar?s ?vesti apribojimai ir suteiktas laikas prisitaikyti prie naujos mokes?i? teis?s nuostatos, reikia atsižvelgti ? bendruosius teis?s principus?

5) Jei atsakymas ? pirm?j? ir (arba) antr?j? klausim? teigiamas, ar Sprendime *Brasserie du pêcheur* ir *Factortame* (C?46/93 ir C?48/93, EU:C:1996:79) ?tvirtint? teismo praktik? galima aiškinti taip: SESV 34 ir (arba) SESV 56 straipsnio pažeidimas gali b?ti valstybi? nari? deliktin?s atsakomyb?s pagrindas, nes šiomis nuostatomis d?l j? tiesioginio veikimo suteikiama teisi? valstybi? nari? privatiems asmenims?

6) Ar Direktyv? 98/34/EB galima aiškinti taip: valstyb?s nar?s mokes?i? teis?s norma, pagal kuri? vieninteliu aktu tiesioginio mokes?io, t. y. už automat? salonuose eksploatuojamus lošimo automatus taikomo lošimo mokes?io, suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas procentinis lošimo mokestis, yra „*de facto* techninis reglamentas“?

7) Jei atsakymas ? šešt?j? klausim? teigiamas, ar valstyb?s nar?s privatus asmuo gali tvirtinti, kad ši valstyb? nar? pažeid? Direktyvos 98/34/EB 8 straipsnio 1 dal? ir (arba) 9 straipsnio 1 dal? ir tod?l ne?vykd? ?sipareigojim? ir kad d?l to ji privalo atlyginti žal?? Ar Direktyva 98/34 užtikrinamos asmen? teis?s? Kokiais kriterijais remdamasis nacionalinis teismas turi ?vertinti, ar *Magyar Állam* padar? pakankamai rimt? pažeidim?, ir kokie reikalavimai atlyginti žal? gali b?ti pagr?sti šiuo pažeidimu?

8) Ar su SESV 56 straipsniu suderinamas nediskriminuojantis valstyb?s nar?s teis?s aktas, pagal kur? nedelsiant uždrausta automat? salonuose eksploatuoti lošim? automatus, atitinkamiems azartini? lošim? organizatoriams nesuteikus pereinamojo ir adaptacijos laikotarpio ir (arba) nenuma?ius tinkam? kompensacij?, ir taip lošimo automat? eksploatavimo monopolis suteiktas kazino?

9) Ar SESV 34 straipsn? galima aiškinti taip: ši nuostata reikšminga ir taikytina taip pat ir tuo atveju, kai valstyb? nar? priima nediskriminuojant? teis?s akt?, pagal kur? nors tiesiogiai neuždrausta importuoti lošimo automat? iš kit? Europos Sąjungos valstybi? nari?, ši? lošimo automat? naudojimas ir eksploatacija organizuojant azartinius lošimus apribota ar uždrausta, šia veikla užsiimantiems atitinkamiems azartini? lošim? organizatoriams nesuteikus pereinamojo ar adaptacijos laikotarpio ir nenuma?ius kompensacij??

10) Jei atsakymas ? aštunt?j? ir (arba) devint?j? klausimus teigiamas, ? kokius kriterijus turi atsižvelgti nacionalinis teismas, vertindamas, ar pagal SESV 36 straipsn?, 52 straipsnio 1 dal? ir 61 straipsn? arba remiantis bendrojo intereso pagrind? buvimu apribojimas buvo b?tinamas, tinkamas ir proporcingas?

11) Jei atsakymas ? aštunt?j? ir (arba) devint?j? klausimus teigiamas, ar turint mintyje ESS 6 straipsnio 3 dal?, vertinant valstyb?s nar?s ?vestus apribojimus ir adaptacijos laikotarp?, reikia atsižvelgti ? bendruosius teis?s principus? Ar vertinant šioje byloje nagrin?jam? apribojim? reikia atsižvelgti ? pagrindines teises, kaip antai ? nuosavyb?s teis? ir draudim? atimti nuosavyb? už j? neatlyginant, ir, jei taip, koku b?du?

12) Jei atsakymas ? aštunt?j? ir (arba) devint?j? klausimus teigiamas, ar teismo praktik?, ?tvirtint? Sprendime *Brasserie du pêcheur* ir *Factortame* (C?46/93 ir C?48/93, EU:C:1996:79) galima aiškinti taip: SESV 34 ir (arba) SESV 56 straipsnio pažeidimu gali b?ti pagr?sta valstybi? nari? atsakomyb? už žal?, nes šiomis nuostatomis d?l j? tiesioginio veikimo užtikrinamos valstybi? nari? asmen? teis?s?

13) Ar Direktyv? 98/34/EB galima aiškinti taip: valstyb?s nar?s teis?s norma, pagal kuri? nusta?ius, kad lošim? automatus leidžiama eksploatuoti tik kazino, uždrausta juos eksploatuoti automat? salonuose, yra „kiti reikalavimai“?

14) Jei atsakymas ? trylikt?j? klausim? teigiamas, ar valstyb?s nar?s privatus asmuo gali tvirtinti, kad ši valstyb? nar? pažeid? Direktyvos 98/34/EB 8 straipsnio 1 dal? ir (arba) 9 straipsnio 1 dal? ir tod?l ne?vykd? ?sipareigojim? ir kad d?l to ji privalo atlyginti žal?? Kokiais kriterijais remdamasis nacionalinis teismas turi ?vertinti, ar atsakov? padar? pakankamai rimt? pažeidim?, ir kokie reikalavimai atlyginti žal? gali b?ti pagr?sti šiuo pažeidimu?

15) Ar S?jungos teis?s principas, pagal kur? valstyb?s nar?s privalo privatiems asmenims atlyginti žal?, atsiradusi? d?l valstybi? nari? padaryt? S?jungos teis?s pažeidim?, turi b?ti taikomas taip pat ir tuo atveju, kai valstyb? nar? yra suvereni toje srityje, su kuria susijusi priimtoji teis?s norma? Ar nagrin?jamu atveju galima kaip gair?mis vadovautis pagrindin?mis teis?mis ir teis?s principais, kildinamais iš valstyb?ms nar?ms bendr? konstitucini? tradicij??

D?l prejudicini? klausim?

D?l Teisingumo Teismo jurisdikcijos

23 Pirmiausia Vengrijos vyriausyb? iš esm?s gin?ija Teisingumo Teismo jurisdikcij? atsakyti ? pateiktus klausimus, remdamasi tuo, kad pagrindin? byla neturi tarpvalstybinio elemento, tod?l n?ra niekaip susijusi su S?jungos teise.

24 Šiuo klausimu reikia priminti, kad tokie nacionalin?s teis?s aktai, kaip nagrin?jami pagrindin?je byloje, kurie taikytini neišskiriant Vengrijos ir kit? valstybi? nari? pilie?i?, pagal bendr? taisykl? gali b?ti priskiriami prie nuostat?, reglamentuojan?i? ESV sutartimi garantuojamas pagrindines laisves, tik jei jie taikomi situacijoms, susijusioms su valstybi? nari? tarpusavio prekyba (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Anomar ir kt.*, C?6/01, EU:C:2003:446, 39 punkt? ir Sprendimo *Garkalns*, C?470/11, EU:C:2012:505, 21 punkt?).

25 Šiuo atveju iš sprendimo d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim? matyti, kad dalis ieškovi? pagrindin?je byloje klient? buvo Vengrijoje atostogaujantys S?jungos pilie?iai.

26 Paslaugos, kurias vienoje valstyb?je nar?je ?sisteig?s paslaug? teik?jas, nekeisdamas buvimo vietos, teikia kitoje valstyb?je nar?je ?sisteigusiam paslaug? gav?jui, laikytinos

tarpvystybinu paslaugų teikimu, kaip tai suprantama pagal SESV 56 straipsnį (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Alpine Investments*, C-384/93, EU:C:1995:126, 21 ir 22 punktus; Sprendimo *Gambelli ir kt.*, C-243/01, EU:C:2003:597, 53 punktą ir Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-211/08, EU:C:2010:340, 48 punktą).

27 Be to, negalima visiškai atmesti galimybių, kad kitose valstybėse narėse nei Vengrija ystieigų ykio subjektai buvo ar yra suinteresuoti atidaryti automatų salonus Vengrijos teritorijoje (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Blanco Pérez ir Chao Gómez*, C-570/07 ir C-571/07, EU:C:2010:300, 40 punktą bei Sprendimo *Garkalns*, C-470/11, EU:C:2012:505, 21 punktą).

28 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į pateiktus klausimus.

D?l pagrindini? laisvi? apribojimo buvimo

D?l pirmojo ir antrojo klausim?

29 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudiciną sprendimą pateikęs teismas klausia, ar nacionalinis teisės aktas, kaip antai 2011 m. dalini? pakeitimų statymas, pagal kurį nenumačius pereinamojo laikotarpio už lošimo automatų eksploatavimą automatų salonuose taikomo fiksuoto dydžio mokesčio suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas už tų pačių veiklų taikomas procentinis mokestis, yra atitinkamai SESV 34 ir 56 straipsniuose užtikrinamą laisvo prekų judėjimo ir laisvųs teikti paslaugas apribojimas.

30 Pirmiausia reikia pažymėti, kad tokio pobūdžio teisės aktas daro tiesioginį poveikį lošimo automatų eksploatavimo veiklai. Tačiau tokio akto ?taka šiai veiklai gali tik netiesiogiai paveikti ši? automatų import?

31 Nesant reikalo analizuoti lošimo automatų importo kaip j? eksploatavimą papildan?ios veiklos, reikia pripažinti, kad nors ši? rengin? eksploatavimas susijęs su j? importo sandoriais, pirmajai iš ši? veiklų taikomos Sutarties nuostatos d?l laisvųs teikti paslaugas, o antrajai – nuostatos d?l laisvo prekų judėjimo (Sprendimo *Anomar ir kt.*, C-6/01, EU:C:2003:446, 55 punktas).

32 Net ir darydamas prielaidą, kad nacionalinis teisės aktas, kaip antai 2011 m. dalini? pakeitimų statymas, gali sudaryti kliūtį importuoti lošimo automatus d?l to, kad sumažinama galimybė juos eksploatuoti, Teisingumo Teismas negali šioje byloje priimti sprendimo d?l klausimo, ar SESV 34 straipsniu draudžiama taikyti tokį teisės aktą, nes nėra pakankamai išsamios informacijos apie real? šio teisės akto poveikį lošimo automatų importui (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Läärä ir kt.*, C-124/97, EU:C:1999:435, 26 punktą).

33 Tokiomis sąlygomis tokio pobūdžio teisės aktą reikia nagrinėti tik SESV 56 straipsnio atžvilgiu.

34 Šiuo klausimu pirmiausia reikia patikslinti, kad nors tiesioginiai mokesčiai priklauso valstybi? nari? kompetencijai, jos vis dėlto turi j? gyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės, ypa? Sutartimi garantuojamą pagrindini? laisvę (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Blanco ir Fabretti*, C-344/13 ir C-367/13, EU:C:2014:2311, 24 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

35 SESV 56 straipsnyje reikalaujama panaikinti ne tik bet koki? kitoje valstybėje narėje ysteigto paslaugų teikėjo diskriminaciją d?l pilietybių, bet ir bet kokius apribojimus, net vienodai taikomus tiek nacionaliniams, tiek kit? valstybi? nari? paslaugų teikėjams, jeigu jie draudžia, trukdo ar daro mažiau patraukli? paslaugų teikėjo, ysteigto kitoje valstybėje narėje, kurioje jis teisėtai teikia

panašias paslaugas, veikl? (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Sporting Exchange*, C?203/08, EU:C:2010:307, 23 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik? bei Sprendimo *HIT ir HIT LARIX*, C?176/11, EU:C:2012:454, 16 punkt?).

36 Ta?iau SESV 56 straipsnis netaikomas priemon?ms, d?l kuri? teikiant aptariam? paslaug? tik atsiranda papildom? s?naud? ir kurios daro tok? pat? poveik? tiek paslaug? teikimui tarp valstybi? nari?, tiek valstyb?s nar?s viduje (Sprendimo *Mobistar ir Belgacom Mobile*, C?544/03 ir C?545/03, EU:C:2005:518, 31 punktas).

37 Negin?ijama, kad 2011 m. dalini? pakeitim? ?statyme ne?tvirtinta jokia Vengrijos bendrovi? ir kitose valstyb?se nar?se ?steigt? bendrovi?, Vengrijos teritorijoje eksploatuojan?i? automat? salonuose ?rengtus lošimo automatus, tiesiogin? diskriminacija, nes šiuo ?statymu nustatyti fiksuoto dydžio ir procentinis mokes?iai visoms šioms bendrov?ms taikomi vienodomis s?lygomis.

38 Be to, nei iš sprendimo d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim?, nei iš byloje šali? pateikt? pastab? negalima daryti išvados, kad Vengrijos rinkoje eksploatuojan?ios automat? salonus bendrov?s daugiausia ?steigtos kitose valstyb?se nar?se; jei taip b?t?, pagrindin?je byloje nagrin?jami teis?s aktai gal?t? b?ti pripažinti netiesiogiai diskriminuojan?iais kitose valstyb?se nar?se ?steigtus paslaug? teik?jus (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Spotti*, C?272/92, EU:C:1993:848, 18 punkt? ir Sprendimo *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi*, C?385/12, EU:C:2014:47, 39 ir 41 punktus).

39 Ta?iau ieškov?s pagrindin?je byloje tvirtina, kad 2011 m. dalini? pakeitim? ?statymas, kuriuo drastiškai padidinta mokes?i? už automat? salonuose ?rengt? lošimo automat? eksploatavim? suma, sudar? kli?i? automat? salon? savininkams pelningai eksploatuoti šiuos automatus ir taip sudar? *de facto* išimtinės s?lygas ši? veikl? vykdyti kazino savininkams. Konkre?iai kalbant, I kategorijos automat? salonas iš kiekvieno lošimo automato per m?nes? gauna vidutiniškai 200 000 HUF pajam?, tod?l vien apmokestinimas fiksuoto dydžio mokes?iu, kuris siekia 500 000 HUF per m?nes?, lemia, kad per m?nes? iš karto d?l kiekvieno lošimo automato vidutiniškai patiriami 300 000 HUF nuostoliai. Bet kuriuo atveju, net jei kai kurie automat? salon? savininkai gavo didesni? pajam?, atskai?iavus min?tus mokes?ius ir ?vairias išlaidas nebuvo jokio pelno ar geriausiu atveju jis buvo minimalus.

40 Šiuo klausimu reikia pripažinti, kad, jei pri?mus 2011 m. dalini? pakeitim? ?statym? realiai uždrausta, trukdoma ar daroma mažiau patrauklu naudotis laisve teikti Vengrijoje automat? salonuose ?rengt? lošimo automat? eksploatavimo paslaugas (tai turi nustatyti nacionalinis teismas), š? ?statym? reikia laikyti SESV 56 straipsniu užtikrinamos laisv?s teikti paslaugas apribojimu.

41 Taip b?t?, jei prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikt?s teismas konstatuot?, kad 2011 m. dalini? pakeitim? ?statymu padidinus mokes?ius, eksploatuoti lošimo automatus gali tik kazino, kuriems šis padidinimas nebuvo taikomas. Taigi min?to padidinimo poveikis prilygt? draudimo eksploatuoti lošimo automatus ne kazino poveikiui, o tai pagal nusistov?jusi? teismo praktik? b?t? laisv?s teikti paslaugas apribojimas (žr., be kita ko, Sprendimo *Anomar ir kt.*, C?6/01, EU:C:2003:446, 75 punkt? bei sprendimo *Komisija / Graikija*, C?65/05, EU:C:2006:673, 53 punkt?).

42 Tod?l ? pirm?j? klausim? reikia atsakyti taip: nacionalin?s teis?s aktas, kaip antai nagrin?jamas pagrindin?je byloje, pagal kur?, nenuma?ius pereinamojo laikotarpio, už lošimo automat? eksploatavim? automat? salonuose taikomo fiksuoto dydžio mokes?io suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas už t? pa?i? veikl? taikomas procentinis mokestis, yra SESV 56 straipsnyje užtikrinamos laisv?s teikti paslaugas apribojimas, jei juo realiai uždrausta, trukdoma ar daroma mažiau patrauklu naudotis laisve teikti automat? salonuose ?rengt? lošimo

automat? eksploataavimo paslaugas (tai turi nustatyti nacionalinis teismas).

43 D?l 30–32 punktuose nurodyt? priežas?i?, ? antr?j? klausim? atsakyti nereikia.

D?l aštuntojo ir devintojo klausim?

44 Aštuntuoju ir devintuoju klausimais, kuriuos reikia nagrin?ti kartu, prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikt?s teismas klausia, ar nacionalin?s teis?s aktas, kaip antai 2012 m. dalini? pakeitim? ?statymas, pagal kur?, nenuma?ius nei pereinamojo laikotarpio, nei kompensacijos automat? salono savininkams, uždrausta eksploatuoti lošim? automatus ne kazino, yra atitinkamai SESV 34 ir 56 straipsniuose užtikrinam? laisvo prekio jud?jimo ir laisv?s teikti paslaugas apribojimas.

45 Pirmiausia reikia pažym?ti, kad tam tikri argumentai, kuriuos pagrindin?s bylos šalys pateikt? Teisingumo Teismui, susij? su problemomis, kuri? min?ti prejudiciniai klausimai neapima ir kurios pagr?stos faktiniais elementais, nesusijusiais su sprendime d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim? apib?dintomis faktin?mis aplinkyb?mis.

46 Konkre?iai kalbant, ieškov?s pagrindin?je byloje rašytin?se pastabose nurod?, o Vengrijos vyriausyb? per teismo pos?d? patvirtino, kad eksploatuoti kazino Vengrijos teritorijoje leidžiama tik ?kio subjektams, kurie turi *Magyar Állam* suteikt? koncesij?. Kazino eksploataavimo koncesijos suteikiamos tik ribotam skai?iui ?staig? ir tam tikromis aplinkyb?mis gali b?ti suteikiamos iš anksto nepaskelbus konkurso. Be to, anot ieškovi? pagrindin?je byloje, iki šiol koncesij? yra gavusios tik Vengrijoje ?steigtos bendrov?s. Taigi Vengrijoje nustatyta ši? koncesij? suteikimo tvarka praktiškai yra nepalanki kitose valstyb?se nar?se ?steigtiems ?kio subjektams.

47 Ta?iau min?tos tvarkos suderinamumo su S?jungos teise klausimas skiriasi nuo klausimo, ar draudimas eksploatuoti lošimo automatus ne kazino suderinamas su S?jungos teise, kur? prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikt?s teismas siekia išsiaiškinti.

48 Šiuo klausimu reikia patikslinti, kad tik nacionalinis teismas nustato klausim?, kuriuos jis nori pateikti Teisingumo Teismui, dalyk?. Teisingumo Teismas negali vienos pagrindin?s bylos šalies prašymu nagrin?ti klausim?, kuri? nacionalinis teismas jam nebuvo pateikt?s. Jei nagrin?damas byl? nacionalinis teismas mano esant b?tina gauti išsamesn? S?jungos teis?s aiškinim?, jis turi pateikti Teisingumo Teismui nauj? prašym? priimti prejudicin? sprendim? (šiuo klausimu žr. Sprendimo *CBEM*, 311/84, EU:C:1985:394, 10 punkt?; Sprendimo *Syndesmos Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklesias ir kt.*, C?381/89, EU:C:1992:142, 19 punkt? ir Sprendimo *Slob*, C?236/02, EU:C:2004:94, 29 punkt?). Tod?l Teisingumo Teismui nereikia nagrin?ti šio sprendimo 46 punkte pateikt? argument?.

49 Tad reikia nustatyti, ar nacionalin?s teis?s aktu, kaip antai 2012 m. dalini? pakeitim? ?statymas, apribojamas laisvas prekio jud?jimas ir laisv? teikti paslaugas, uždraudžiant eksploatuoti lošimo automatus ne kazino; atsakant ? š? klausim? nesvarbu, ar Vengrijos teis?s aktais, kuriais reglamentuojama koncesij? eksploatuoti kazino suteikimo tvarka, šios teis?s taip pat ribojamos.

50 D?l šio sprendimo 30–32 punktuose pateikt? argument? tok? nacionalin?s teis?s akt? reikia nagrin?ti tik SESV 56 straipsnio atžvilgiu.

51 Šiuo klausimu iš šio sprendimo 41 punkte primintos teismo praktikos matyti, kad nacionalin?s teis?s aktas, pagal kur? tam tikrus azartinius lošimus leidžiama organizuoti ir vykdyti tik kazino, yra laisv?s teikti paslaugas apribojimas.

52 Tokiomis aplinkybomis ? aštunt?j? klausim? reikia atsakyti taip: toks nacionalin?s teis?s aktas, kaip nagrin?jamas pagrindin?je byloje, pagal kur?, nenuma?ius nei pereinamojo laikotarpio, nei kompensacijos automat? salono savininkams, uždrausta eksploatuoti lošimo automatus ne kazino, yra SESV 56 straipsnyje užtikrinamos laisv?s teikti paslaugas apribojimas.

53 ? devint?j? klausim? atsakyti nereikia.

D?I paslaug? teikimo laisv?s apribojim? pateisinimo

54 Tre?iuoju, ketvirtuoju, dešimtuoju ir vienuoliktuoju klausimais, kuriuos reikia nagrin?ti kartu, prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas iš esm?s klausia, kokia apimtimi apribojimai, kylantys iš toki? nacionalin?s teis?s akt?, kaip nagrin?jami pagrindin?je byloje, gali b?ti priimtini kaip išimtin?s priemon?s, aiškiai numatytos SESV 51 ir 52 straipsniuose, šioje srityje taikomos pagal SESV 62 straipsn?, arba, laikantis Teisingumo Teismo praktikos, pateisinami viršesniais bendrojo intereso pagrindais.

55 Kadangi ir 2011 m. dalini? pakeitim? ?statymas, ir 2012 m. dalini? pakeitim? ?statymas yra nacionalin?s reformos, kuria siekiama apriboti lošimo automat? eksploatavim? dalis, ir kadangi Vengrijos ?statym? leid?jas abu ?statymus pagrind? tais pa?iais tikslais, galimo iš ši? ?statym? kylan?i? apribojim? pateisinimo klausim? reikia nagrin?ti bendrai.

D?I viršesni? bendrojo intereso pagrind? buvimo

56 Pirmiausia reikia priminti, kad azartini? lošim? reglamentavimas – tai viena iš sri?i?, kuriose valstybi? nari? poži?ris ? moral?s, religijos ir kult?ros klausimus labai skiriasi. Nesant suderinimo S?jungos lygmeniu, valstyb?s nar?s gali nekliudomos nustatyti savo politikos azartini? lošim? srityje tikslus ir tiksliai apibr?žti siekiam? apsaugos lyg? (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Dickinger ir Ömer*, C?347/09, EU:C:2011:582, 47 punkt? bei Sprendimo *Digibet ir Albers*, C?156/13, EU:C:2014:1756, 24 punkt?).

57 Ta?iau pagal SESV 267 straipsn? Teisingumo Teismo nagrin?jamoje byloje klausimo, koki? tiksl? iš ties? siekiama nacionalin?s teis?s aktais, nagrin?jimas priklauso prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikusio teismo jurisdikcijai (Sprendimo *Pfleger ir kt.*, C?390/12, EU:C:2014:281, 47 punkt?).

58 Taigi reikia konstatuoti, kad deklaruojami kaip pagrindin?je byloje nagrin?jami teis?s aktais siekiami tikslai, t. y. vartotoj? apsauga nuo priklausomyb?s nuo lošimo ir su lošimais susijusio nusikalstamumo bei suk?iavimo prevencija yra viršesni bendrojo intereso pagrindai, kuriais galima pateisinti azartini? lošim? veiklos apribojimus (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Carmen Media Group*, C?46/08, EU:C:2010:505, 55 punkt? bei Sprendimo *Stanley International Betting ir Stanleybet Malta*, C?463/13, EU:C:2015:25, 48 ir 49 punktus bei juose nurodyt? teismo praktik?).

59 Ta?iau ieškov?s pagrindin?je byloje tvirtina, kad iš ties? pagrindinis 2011 m. dalini? pakeitim? ?statymo tikslas – padidinti mokestines pajamas, gaunamas iš lošimo automat? eksploatavimo.

60 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ne kart? nusprend?, kad vien tikslu didinti valstyb?s biudžeto pajamas negalima pateisinti laisv?s teikti paslaugas apribojimo (žr., be kita ko, Sprendimo *Dickinger ir Ömer*, C?347/09, EU:C:2011:582, 55 punkt? bei Sprendimo *Pfleger ir kt.*, C?390/12, EU:C:2014:281, 54 punkt?).

61 Ta?iau vien aplinkyb?, kad azartini? lošim? veiklos apribojimas gali b?ti naudingas atitinkamos valstyb?s nar?s biudžetui, netrukdo pateisinti šio apribojimo, jei juo pirmiausia realiai

siekiami tikslai, susijusi su viršesniais bendrojo intereso pagrindais (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Zenatti*, C-67/98, EU:C:1999:514, 36 punktai ir Sprendimo *Gambelli ir kt.*, C-243/01, EU:C:2003:597, 62 punktai); tai patikrinti turi nacionalinis teismas.

Dėl apribojimų pagal SESV 56 straipsnį proporcingumo

62 Pirmiausia reikia priminti, kad būtent nacionalinės valdžios institucijos, įgyvendinamos turimi diskrecijai, pasirenka azartinių arba piniginių lošimų rengimo ir veiklos organizavimo bei kontrolės būdus, pavyzdžiui, administracinės koncesijos sutarties su valstybe sudarymą arba leidimų rengti tam tikrus lošimus ir vykdyti juos veiklą tik tam skirtose vietose (Sprendimo *Anomar ir kt.*, C-6/01, EU:C:2003:446, 88 punktai ir Sprendimo *Carmen Media Group*, C-46/08, EU:C:2010:505, 59 punktai).

63 Iš tiesų, ribotas leidimo verstis šiais lošimų veikla suteikimas, įgyvendinant tam tikriems subjektams suteiktas arba perleistas specialias ar išimtinės teises, dėl kurio mažinamas troškimas lošti, o lošimo eksploatavimas tampa kontroliuojamas, gali būti tinkamas siekiant minėtų bendrojo intereso tikslų, kaip antai vartotojų ir socialinės santvarkos apsauga (žr., be kita ko, Sprendimo *Läärä*, C-124/97, EU:C:1999:435, 37 punktai; Sprendimo *Zenatti*, C-67/98, EU:C:1999:514, 35 punktai bei Sprendimo *Anomar ir kt.*, C-6/01, EU:C:2003:446, 74 punktai).

64 Tačiau valstybių narių nustatyti apribojimai turi atitikti Teisingumo Teismo praktikoje nustatytus proporcingumo reikalavimus, t. y. jie turi būti tinkami nustatytam tikslui įgyvendinti ir neviršyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti. Be to, šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad nacionalinės teisės aktai galima laikyti tinkamu nustatytam tikslui įgyvendinti, jeigu juo iš tikrųjų nuosekliai ir sistemiškai siekiama šio tikslo (žr. Sprendimo *HIT ir HIT LARIX*, C-176/11, EU:C:2012:454, 22 punktai ir jame nurodytą teismo praktiką).

65 Būtent valstybų narių, kuri siekia remtis tikslu, kuriuo galima pateisinti laisvės teikti paslaugas apribojimą, turi pateikti sprendimą šiuo klausimu turinčiam priimti teismui visą informaciją, kuri leistų šiam įsitikinti, jog minėta priemonė atitinka iš proporcingumo principo kylančius reikalavimus (žr. Sprendimo *Dickinger ir Ömer*, C-347/09, EU:C:2011:582, 54 punktai bei Sprendimo *Pfleger ir kt.*, C-390/12, EU:C:2014:281, 50 punktai).

66 Šiuo atveju ieškovo pagrindiniame byloje tvirtina, kad pagrindiniame byloje nagrinėjami teisės aktai iš tiesų neatspindi rūpesčio nuosekliai ir sistemingai siekti nurodytą viešo intereso tikslą.

67 Jos tvirtina, kad, pirma, šiais teisės aktais vykdomos reformos Vengrijos įstatymų leidžiamas nuo 2013 m. liepos 19 d. sudarytas sąlygas kazino laisvai eksploatuoti azartinius lošimus internetu, skaitant internetinius lošimo automatus. Antra, 2014 m. suteiktos septynios naujos kazino eksploatavimo koncesijos; tai Vengrijos vyriausybė patvirtino per teismo posėdį.

68 Reikia manyti, kad tokios aplinkybės gali būti kontroliuojamos azartinių lošimų plėtros politikos dalis; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

69 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog tokia politika gali būti suderinama tiek su tikslu užkirsti kelią azartinių lošimų veiklos panaudojimui nusikalstamiems ar sukčiavimo tikslams, tiek su skatinimo pernelyg išlaidauti lošiant prevencijos ir kovos su priklausomybe nuo lošimų tikslais, nukreipiant vartotojus rinktis leidimų turinčių šio subjekto paslaugas, kurios laikomos apsaugotomis nuo nusikalstamos veiklos ir sukurtos taip, kad geriau apsaugotų vartotojus nuo pernelyg didelio išlaidavimo ir priklausomybės nuo lošimų (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Stoß ir kt.*, C-316/07, C-358/07–C-360/07, C-409/07 ir C-410/07, EU:C:2010:504, 101 ir 102 punktus bei Sprendimo *Zeturf*, C-212/08, EU:C:2011:437, 67 punktai).

70 Norint pasiekti tikslą padaryti šią veiklą kontroliuojamą, leidimą vykdyti veiklą turintys subjektai turi būti patikima, tačiau kartu ir patraukli alternatyva draudžiamai veiklai, o tam gali būti būtina, be kita ko, naudoti naujus platinimo būdus (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Placanica ir kt.*, C-338/04, C-359/04 ir C-360/04, EU:C:2007:133, 55 punktų; Sprendimo *Ladbroke's Betting & Gaming ir Ladbroke's International*, C-258/08, EU:C:2010:308, 25 punktų ir Sprendimo *Dickinger ir Ömer*, C-347/09, EU:C:2011:582, 64punktų).

71 Tačiau kontroliuojamos azartinės lošimų veiklos plėtros politika gali būti pripažinta nuosekli, tik jei su lošimais susijęs nusikalstamumas ir sukčiavimai bei priklausomybė nuo lošimų pagrindinės bylos aplinkybių susiklostymo metu Vengrijoje galėjo būti problema ir jei licencijuotos bei reglamentuotos veiklos plėtra galėjo būti tokia problema išspręsti (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Ladbroke's Betting & Gaming ir Ladbroke's International*, C-258/08, EU:C:2010:308, 30 punktų; Sprendimo *Zeturf*, C-212/08, EU:C:2011:437, 70 punktų bei Sprendimo *Dickinger ir Ömer*, C-347/09, EU:C:2011:582, 67 punktų).

72 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėdamas jam pateiktą bylą turi patikrinti, ar yra visos šios sąlygos, ir, prireikus, ar nagrinėjama plėtros politika dėl savo apimties gali būti nesuderinama su tikslu sumažinti priklausomybę nuo lošimų (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Ladbroke's Betting & Gaming ir Ladbroke's International*, C-258/08, EU:C:2010:308, 38 punktų).

73 Šiuo tikslu minėtas teismas turi įvertinti visas nagrinėjamo ribojamojo teisės aktų priėmimo ir įgyvendinimo aplinkybes.

Dėl pateisinimo nagrinėjimo, atsižvelgiant į pagrindines teises

74 Be to reikia priminti, kad, kai valstybės narė remiasi privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais tam, kad pateisintų teisės aktą, kuris gali kliudyti įgyvendinti laisvą teikti paslaugas, šis Sąjungos teisėje numatytas pateisinimas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Sąjungos teisės pagrindinius principus, visų pirma į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Chartija) užtikrinamas pagrindines teises). Taigi nagrinėjamiems teisės aktams numatytos išimtys gali būti taikomos tik tuomet, jei jos atitinka pagrindines teises, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas (šiuo klausimu žr. Sprendimo *ERT*, C-260/89, EU:C:1991:254, 43 punktų; Sprendimo *Familiapress*, C-368/95, EU:C:1997:325, 24 punktų ir Sprendimo *Ålands Vindkraft*, C-573/12, EU:C:2014:2037, 125 punktų).

75 Šiuo atveju ieškovo pagrindinėje byloje tvirtina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai pažeidžia teisinio saugumo ir teisėtą lūkesių apsaugos principus ir Chartijos 17 straipsnyje tvirtintą nuosavybės teisę.

– Dėl teisinio saugumo ir teisėtą lūkesių apsaugos principų

76 Ieškovo pagrindinėje byloje tvirtina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai, drastiškai padidinus mokesčių už automatų salonuose rengtą lošimo automatų eksploatavimą sumą, numatant perėjimą prie eksploatavimo per centrinę serverų sistemą, tada uždraudus šiuos automatų eksploatuoti ne kazino, nenumatant tinkamo pereinamojo laikotarpio ir kompensacijos atitinkamiems šio subjektams, pažeisti teisinio saugumo ir teisėtą lūkesių apsaugos principai.

77 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad teisinio saugumo principu, kuris susijęs su teisėtą lūkesių apsaugos principu, reikalaujama, kad teisės normos būtų aiškios, tikslios ir nuspėjamo poveikio, ypač kai jos gali turėti neigiamą pasekmę fiziniams asmenims ir žmonėms (šiuo klausimu žr. Sprendimo *VEMW ir kt.*, C-17/03, EU:C:2005:362, 80 punktų ir jame nurodytą teismo praktiką; Sprendimo *ASM Brescia*, C-347/06, EU:C:2008:416, 69 punktų ir Sprendimo *Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation*

, C?362/12, EU:C:2013:834, 44 punkt?).

78 Teisingumo Teismas taip pat nusprend?, kad ?kio subjektas negali tik?tis, jog teis?s aktai liks visiškai nepakeisti, ir gali gin?yti tik tokio pakeitimo ?gyvendinimo tvark? (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Gemeente Leusden ir Holin Groep*, C?487/01 ir C?7/02, EU:C:2004:263, 81 punkt?).

79 Taip pat pagal teisinio saugumo princip? nereikalaujama nekeisti teis?s akt?, ta?iau reikalaujama, kad nacionalinis ?statym? leid?jas atsižvelgt? ? ypating? ?kio subjekt? pad?t? ir prireikus atitinkamai adaptuot? nauj? teis?s norm? taikym? (Sprendimo *VEMW ir kt.*, C?17/03, EU:C:2005:362, 81 punktas ir Sprendimo *Plantanol*, C?201/08, EU:C:2009:539, 49 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. Sprendimo *Gemeente Leusden ir Holin Groep*, C?487/01 ir C?7/02, EU:C:2004:263, 70 punkt?).

80 Pagal nusistov?jusi? teismo praktik? b?tent prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas privalo išnagrinti, ar nacionalin?s teis?s aktas atitinka teisinio saugumo ir teis?t? l?kes?i? apsaugos principus; Teisingumo Teismas, spr?sdamas d?l pagal SESV 267 straipsn? pateikto prašymo priimti prejudicin? sprendim?, šiam teismui gali tik pateikti pastab? d?l S?jungos teis?s nuostat? aiškinimo, kuriomis remdamasis jis gal?t? ?vertinti ši? atitikt? (žr., be kita ko, Sprendimo *Plantanol*, C?201/08, EU:C:2009:539, 45 punkt? jame nurodyt? tesimo praktik? bei Sprendimo *Ålands Vindkraft*, C?573/12, EU:C:2014:2037, 126 punkt?).

81 Šiuo tikslu prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas gali atsižvelgti ? visas reikšmingas aplinkybes, kylan?ias iš atitinkam? teis?s akt? formuluot?s, tikslo ir turinio (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Ålands Vindkraft*, C?573/12, EU:C:2014:2037, 129 punkt?).

82 Siekiant pateikti prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikusiam teismui nauding? atsakym? ypa? reikia pažym?ti tokius iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos paaišk?jusius dalykus.

83 Pirma, d?l 2011 m. dalin? pakeitim? ?statymo ieškov?s pagrindin?je byloje tvirtina, kad šiuo ?statymu penkis kartus padidintas fiksuoto dydžio m?nesinis mokestis už automat? salonuose ?rengt? lošimo automat? eksploatavim? ir papildomai nustatytas procentinis mokestis ir kad šios nuostatos ?sigaliojo nuo 2011 m. lapkri?io 1 d., t. y. nuo pirmo m?nesinio mok?jimo po šio ?statymo paskelbimo, nors šiai veiklai taikoma apmokestinimo tvarka nebuvo ?statymais keista beveik dvidešimt met?. Taigi, anot ieškovi? pagrindin?je byloje, kadangi nebuvo tinkamo adaptacijos laikotarpio, planav? atidaryti naujus automat? salonus subjektai negal?jo laiku imtis b?tin? priemoni? savo projekto ?gyvendinimui atid?ti ar jo atsisakyti. Jos tvirtina, kad mokes?i? už automat? salonuose ?rengt? lošimo automat? eksploatavim? sumos padidinimas privert? daugel? ?kio subjekt? atsisakyti šios veiklos.

84 Antra, kiek tai susij? su 2012 m. dalin? pakeitim? ?statymu, iš sprendimo d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim? matyti, kad pagal š? ?statym? dien? po jo ?sigaliojimo neteko galios leidimai eksploatuoti automat? salonuose ?rengtus lošimo automatus, nenuma?ius nei pereinamojo laikotarpio, nei kompensacij? atitinkamiems ?kio subjektams.

85 Šiuo klausimu reikia pažym?ti, kad, kai nacionalinis ?statym? leid?jas atšaukia leidimus j? tur?tojams vykdyti ekonomin? veikl?, jis privalo numatyti šiems tur?tojams pakankamai ilg? pereinam?j? laikotarp?, kad jie gal?t? prisitaikyti, arba deramo kompensavimo sistem? (šiuo klausimu žr. 2015 m. sausio 13 d. Europos Žmogaus Teisi? Teismo sprendimo *Vékony c. Hongrie* Nr. 65681/13 34 ir 35 punktus).

86 Be to, ieškov?s pagrindin?je byloje tvirtina, jog prieš ?sigaliojant 2012 m. dalin? pakeitim? ?statymui jos patyr? išlaid?, kad prisitaikyt? prie 2011 m. dalin? pakeitim? ?statyme numatyto

naujos lošimo automatų eksploataavimo sistemos įgyvendinimo. Pagal šią eksploataavimo sistemą, turėjusi būti įsigaliojusi 2013 m. sausio 1 d., buvo reikalaujama, kad automatų salonuose būtų rengti lošimo automatai veiktų internetu ir būtų prijungti prie centrinio serverio. Tačiau šie teisėti lūkesčiai buvo sužlugdyti, nes 2012 m. daliniuose pakeitimais įstatymas įsigaliojo nedelsiant po to, kai buvo priimtas.

87 Šiuo klausimu reikia priminti, kad tokio subjekto, kuris daug investavo, kad prisiderintų prie pirmiau įstatymu leidžiamos patvirtintos tvarkos, interesai gali būti labai paveikti, anksčiau nei paskelbta panaikinus šią tvarką, juo labiau jei šis panaikinimas buvo staigus ir nenumatomas ir nebuvo palikta laiko šiam tokiam subjektui prisitaikyti prie naujos teisinės situacijos (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Plantanol*, C-201/08, EU:C:2009:539, 52 punktą).

88 Nacionalinis teismas turi, atsižvelgdamas į visus pateiktus argumentus, patikrinti, ar tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindiniuose bylose, atitinka iš teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų kylančius reikalavimus.

– Dėl nuosavybės teisės

89 Leškovs pagrindiniuose bylose taip pat tvirtina, kad tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindiniuose bylose, pažeidžia automatų salonų savininkų nuosavybės teisę, tvirtintą Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje.

90 Šiuo klausimu reikia priminti, kad ribojamieji nacionalinės teisės aktai, kaip tai suprantama pagal SESV 56 straipsnį, taip pat gali riboti Chartijos 17 straipsnyje tvirtintą nuosavybės teisę. Teisingumo Teismas taip pat jau yra nusprendęs, kad nepateisintas ar neproporcingas laisvės teikti paslaugas ribojimas, kaip tai suprantama pagal SESV 56 straipsnį, neleistinas ir pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį, atsižvelgiant į jos 17 straipsnį (Sprendimo *Pfleger ir kt.*, C-390/12, EU:C:2014:281, 57 ir 59 punktai).

91 Vadinas, šio sprendimo 56–73 punktuose pateiktas tokiuose teisės aktuose, kaip nagrinėjami pagrindiniuose bylose, numatyto ribojimo pagal SESV 56 straipsnį nagrinėjimas taip pat apima galimus Chartijos 17 straipsnyje garantuojamo naudojimosi nuosavybės teise ribojimus, todėl nebūtina atskirai jį nagrinėti (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Pfleger ir kt.*, C-390/12, EU:C:2014:281, 60 punktą).

Atsakymai į trejųjų, ketvirtųjų, dešimčiųjų ir vienuoliktųjų klausimus

92 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į trejųjų, ketvirtųjų, dešimčiųjų ir vienuoliktųjų klausimus reikia atsakyti taip: laisvės teikti paslaugas apribojimais, kylantys iš tokių nacionalinės teisės aktų, kaip nagrinėjami pagrindiniuose bylose, gali būti pateisinami viršesniais bendrojo intereso pagrindais, tik jei bendrai vertinus šią teisės aktą pirmo ir įgyvendinimo aplinkybėmis nacionalinis teismas padaro išvadą, kad:

– jais iš tikrųjų pirmiausia siekiama vartotojų apsaugos nuo priklausomybės nuo lošimo ir kovos su nusikalstamumu bei sukčiavimu, susijusiais su lošimais, tikslų; vienintelė aplinkybė, kad azartinis lošimas veiktų apribojimas, dėl kurio padidėja mokesčių pajamos, gali būti naudingas atitinkamos valstybės narės biudžetui, netrukdo pripažinti, kad šiuo apribojimu iš tikrųjų pirmiausia siekiama tokių tikslų;

– jais tokių tikslų siekiama nuosekliai ir sistemiškai ir

– kad jie atitinka reikalavimus, kylančius iš bendrojo Sąjungos teisės principų, būtent teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų, taip pat iš nuosavybės teisės.

D?I Direktyvos 98/34 pažeidimo buvimo

93 Šeštuoji ir tryliktuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 dalį reikia aiškinti taip: nacionalinis teisės nuostatos, kaip antai 2011 m. daliniai pakeitimų įstatyme numatytos mokesčių taisyklės, ir 2012 m. daliniai pakeitimų įstatyme tvirtintas draudimas eksploatuoti lošimo automatus ne kazino yra „techniniai reglamentai“, kaip jie suprantami pagal šią nuostatą, apie kurių projektus reikia pranešti, kaip tai numatyta šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje.

94 Pirma, dėl tokių nacionalinės teisės nuostatų, kaip 2011 m. daliniai pakeitimų įstatymas, pažymėtina, kad šis teismas siekia konkrečiau sužinoti, ar tokias nuostatas galima pripažinti „de facto techniniais reglamentais“, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 dalies trečiąją trauką.

95 Pagal minėtą 1 straipsnio 11 dalies trečiąją trauką šioje nuostatoje kaip „de facto techniniai reglamentai“ suprantami „techninės specifikacijos, kiti reikalavimai arba paslaugų taisyklės, susijusios su fiskalinėmis ar finansinėmis priemonėmis, kurių reikalavimų atitikties turi tokos gaminių suvartojimui ar paslaugų naudojimui“.

96 Iš šios formuluotės aišku, kad sąvoka „de facto techniniai reglamentai“ apima ne pačias mokesčines priemones, o su jomis susijusias technines specifikacijas arba kitus reikalavimus.

97 Todėl tokio mokesčių teisės akto, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, prie kurio nepridėta jokia techninė specifikacija ar kiti reikalavimai, atitiktį kuriems būtų siekiama užtikrinti, negalima pripažinti „de facto techniniu reglamentu“.

98 Antra, dėl tokių nacionalinės teisės nuostatų, kaip 2012 m. daliniai pakeitimų įstatymas, Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad nacionalinė priemonė, pagal kurią tam tikrus azartinius lošimus gali organizuoti tik kazino, yra „techninis reglamentas“ pagal minėtą 1 straipsnio 11 dalį, jei nustatyta, kad ji gali daryti didelį žalą šiomis aplinkybomis naudojamam gaminio esminėms savybėms arba prekybai juo (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-65/05, EU:C:2006:673, 61 punktą ir Sprendimo *Fortuna ir kt.*, C-213/11, C-214/11 ir C-217/11, EU:C:2012:495, 24 ir 40 punktus).

99 Draudimas eksploatuoti lošimo automatus ne kazino, kaip antai tvirtintas 2012 m. daliniai pakeitimų įstatyme, gali daryti didelį žalą prekybai šiais automatais, kurie yra prekės, patenkančios į SESV 34 straipsnio taikymo sritį (žr. Sprendimo *Läärä ir kt.*, C-124/97, EU:C:1999:435, 20 ir 24 punktus), nes dėl jo sumažėja eksploatavimo vietų.

100 Tokiomis aplinkybomis šeštąjį ir tryliktąjį klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 dalį reikia aiškinti taip:

– nacionalinės teisės akto nuostatos, pagal kurias už lošimo automatų eksploatavimą automatų salonuose taikomo fiksuoto dydžio mokesčio suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas už tą pačią veiklą taikomas procentinis mokestis, nėra „techniniai reglamentai“, kaip jie suprantami pagal šią nuostatą, ir kad

– nacionalinis teisės akto nuostatos, kuriose tvirtintas draudimas eksploatuoti lošimo automatus ne kazino, yra „techniniai reglamentai“, kaip jie suprantami pagal šią nuostatą, apie kurių projektus reikia pranešti, kaip tai numatyta šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje.

Dėl atitinkamos valstybės narės pareigos atlyginti žalą buvimu

Dėl penktojo ir dvyliktojo klausimų

101 Penktuoju ir dvyliktuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagal SESV 34 ir 56 straipsnius suteikiama teisių privatiems asmenims ir dėl to, valstybei narei pažeidus šias nuostatas (įskaitant dėl jos įstatymų leidybos kilusius pažeidimus), privatus asmenys turi teisę iš jos gauti dėl šio pažeidimo patirtos žalos atlyginimą.

102 Atsižvelgiant į šio sprendimo 30–32 punktuose pateiktus samprotavimus, į šiuos klausimus galima atsakyti tik tiek, kiek jie susiję su SESV 56 straipsniu.

103 Pirmiausia reikia priminti, kad valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą jai pažeidus Sąjungos teisės principas tinka kiekvienam atvejui, kai valstybės narė pažeidžia Sąjungos teisę, nesvarbu, kokios valstybės institucijos veiksmais ar neveikimu buvo padarytas pažeidimas (Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 32 punktą ir Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 31 punktą ir jame nurodyta teismo praktika). Todėl šis principas, be kita ko, taikomas, kai pažeidimas, kuriuo kaltinama, priskiriamas nacionaliniam įstatymų leidėjui (Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 36 punktą).

104 Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad pagal Sąjungos teisės teisę į žalos atlyginimą pripažintina, jeigu tenkinamos trys sąlygos, t. y. pažeista teisės norma privatiems asmenims suteikiama teisių, pažeidimas yra pakankamai rimtas ir egzistuoja tiesioginis priežastinis ryšys tarp valstybei tenkančios pareigos nesilaikymo ir asmenų patirtos žalos (žr., be kita ko, Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 51 punktą; Sprendimo *Danske Slagterier*, C-445/06, EU:C:2009:178, 20 punktą ir Sprendimo *Komisija / Italija*, C-379/10, EU:C:2011:775, 40 punktą).

105 Dėl pirmosios sąlygos, nurodomos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimuose, reikia pažymėti, kad iš teismo praktikos matyti, jog Sutarties nuostatos, susijusios su pagrindiniais laisvėmis, suteikia privatiems asmenims teisių, kurias nacionaliniai teismai turi ginti (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 54 punktą).

106 Vadinas, į penktąjį ir dvyliktąjį prejudicinius klausimus reikia atsakyti taip: SESV 56 straipsniu suteikiama teisių privatiems asmenims ir dėl to, valstybei narei jai pažeidus (įskaitant dėl jos įstatymų leidybos kilusius pažeidimus), privatus asmenys turi teisę iš jos gauti dėl šio pažeidimo patirtos žalos atlyginimą, jei minėtas pažeidimas pakankamai rimtas ir egzistuoja tiesioginis priežastinis ryšys tarp valstybei tenkančios pareigos nesilaikymo ir asmenų patirtos žalos, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

Dėl septintojo ir keturioliktojo klausimų

107 Septintuoju ir keturioliktuju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 98/34 8 ir 9 straipsniais suteikiama teisių privatiems asmenims ir dėl to, valstybei narei pažeidus šias nuostatas, privatus

asmenys turi teisę iš jos gauti dėl šio pažeidimo patirtos žalos atlyginimą?

108 Šiuo klausimu iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad, nors Direktyva 98/34 užtikrinama prekės judėjimo laisvė, vykdamas išankstinę valstybių narių priemonių kontrolę, dėl kurios veiksmingumo reikalaujama kilus ginčui tarp privačių asmenų netaikyti nacionalinės priemonės, kuri priimta pažeidžiant jos 8 ir 9 straipsnius, šioje direktyvoje visiškai nėra nustatomas materialus teisės normos turinys, kuriuo remdamasis nacionalinis teismas turi išspręsti savo nagrinjamą bylą. Taigi minėta direktyva nesukuria privatiems asmenims nei teisės, nei pareigos (Sprendimo *Unilever*, C-443/98, EU:C:2000:496, 51 punktą).

109 Šiomis aplinkybomis reikia pripažinti, kad netenkinama pirmoji iš šio sprendimo 104 punkte išvardytų sąlygų, todėl privatus asmenys negali remtis minėtos direktyvos 8 ir 9 straipsnių pažeidimu, kadrodytų Sąjungos teise pagręstą atitinkamos valstybės narės atsakomybę.

110 Vadinas, septyni ir keturioliktą klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 98/34 8 ir 9 straipsniais nesuteikiama teisė privatiems asmenims ir dėl to, valstybei narei pažeidus šias nuostatas, privatus asmenys neturi teisės, remdamiesi Sąjungos teise, iš jos gauti dėl šio pažeidimo patirtos žalos atlyginimo.

Dėl penkioliktojo klausimo

111 Penkioliktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinę sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, kokią įtaką atsakymams septyni, septinti, dvylikti ir keturioliktą klausimus daro aplinkybės, kad tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, susiję su valstybių narių kompetencijai priskiriama sritimi.

112 Šiuo klausimu užtenka priminti, kad, kaip pabręžta šio sprendimo 34 punkte, valstybės narės turi įgyvendinti savo kompetenciją laikydamosi Sąjungos teisės, ypač Sutartimi garantuojamą pagrindinį laisvę, kurios taikomos tokioms situacijoms, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurios patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.

113 Šiomis aplinkybomis valstybės narės nurodytus pateisinimus, kuriais grindžiamas minėtas laisvės apribojimas, reikia aiškinti atsižvelgiant į pagrindines teises, net jei šis apribojimas susijęs su šios valstybės narės kompetencijai priskiriama sritimi, jei atitinkama situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 21 punktą).

114 Be to, valstybės narės padarytas Sąjungos teisės pažeidimas, taip pat ir tuo atveju, kai jis susijęs su šios valstybės narės kompetencijai priskiriama sritimi, užtraukia jos atsakomybę, jei tenkinamos šio sprendimo 104 punkte primintos sąlygos.

115 Todėl septynioliktą klausimą reikia atsakyti taip: aplinkybės, kad tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, susiję su valstybių narių kompetencijai priskiriama sritimi, nedaro įtakos atsakymams prašymą priimti prejudicinę sprendimą pateikusio teismo klausimus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

116 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinę sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. Nacionalinis teisės aktas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pagal kurį, nenumatant pereinamojo laikotarpio, už lošimo automatų eksploatavimą automatų salonuose taikomo fiksuoto dydžio mokesčio suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas už tą pačią veiklą taikomas procentinis mokestis, yra SESV 56 straipsnyje užtikrinamos laisvės teikti paslaugas apribojimas, jei juo realiai uždrausta, trukdoma ar daroma mažiau patrauklu naudotis laisve teikti automatų salonuose rengtą lošimo automatų eksploatavimo paslaugas (tai turi nustatyti nacionalinis teismas).

2. Toks nacionalinis teisės aktas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pagal kurį, nenumatant nei pereinamojo laikotarpio, nei kompensacijos automatų salonų savininkams, uždrausta eksploatuoti lošimų automatus ne kazino, yra SESV 56 straipsnyje užtikrinamos laisvės teikti paslaugas apribojimas.

3. Laisvės teikti paslaugas apribojimais, kylantys iš tokio nacionalinio teisės akto, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, gali būti pateisinami viršesniais bendrojo intereso pagrindais, tik jei bendrai vertinamas šis teisės aktas priimimo ir gyvendinimo aplinkybėmis nacionalinis teismas padaro išvadą, kad:

– jais iš tikrųjų pirmiausia siekiama vartotojų apsaugos nuo priklausomybės nuo lošimo ir kovos su nusikalstamumu bei sukčiavimu, susijusiais su lošimais, tikslų; vienintelė aplinkybė, kad azartinis lošimų veiklos apribojimas, dėl kurio padidėja mokestinė pajamos, gali būti naudingas atitinkamos valstybės narės biudžetui, netrukdo pripažinti, kad šiuo apribojimu iš tikrųjų pirmiausia siekiama tokio tikslo;

– jais tokio tikslo siekiama nuosekliai ir sistemiškai ir

– jie atitinka reikalavimus, kylantius iš bendrųjų Sąjungos teisės principų, būtent teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų, taip pat iš nuosavybės teisės.

4. 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/34/EB nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką, iš dalies pakeistos 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/96/EB, 1 straipsnio 11 punktą reikia aiškinti taip:

– nacionalinio teisės akto nuostatos, pagal kurias už lošimo automatų eksploatavimą automatų salonuose taikomo fiksuoto dydžio mokesčio suma padidinama penkis kartus ir papildomai nustatomas už tą pačią veiklą taikomas procentinis mokestis, nėra „techniniai reglamentai“, kaip jie suprantami pagal šią nuostatą, ir kad

– nacionalinio teisės akto nuostatos, kuriose tvirtintas draudimas eksploatuoti lošimo automatus ne kazino, yra „techniniai reglamentai“, kaip jie suprantami pagal šią nuostatą, apie kuriuos projektus reikia pranešti, kaip tai numatyta šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje.

5. SESV 56 straipsniu suteikiama teisė privatiems asmenims ir dėl to, valstybei narei ją pažeidus (skaitant dėl jos statymų leidybos kilusius pažeidimus), privatus asmenys turi teisę iš jos gauti dėl šio pažeidimo patirtos žalos atlyginimą, jei minėtas pažeidimas pakankamai rimtas ir egzistuoja tiesioginis priežastinis ryšys tarp valstybei tenkančios pareigos nesilaikymo ir asmenų patirtos žalos, tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

6. Direktyvos 98/34, iš dalies pakeistos Direktyva 2006/96, 8 ir 9 straipsniais nesuteikiama teisė privatiems asmenims ir dėl to, valstybei narei pažeidus šias nuostatas, privatus asmenys neturi teisės, remdamiesi Sąjungos teise, iš jos gauti dėl šio pažeidimo

patirtos žalos atlyginimo.

7. Aplinkyb?, kad tokie nacionalin?s tes?s aktai, kaip nagrin?jami pagrindin?je byloje, susij? su valstybi? nari? kompetencijai priskiriama sritimi, nedaro ?takos atsakymams ? prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikusio teismo klausimus.

Parašai.

* Proceso kalba: vengr?.